

## MOLIYAVIY XISOBOTLARNING XALQARO STANDARTLARGA O'TISHIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING O'RNI

**Kuvatova Dinara Anvarovna**

Toshkent moliya instituti,

“Buxgalteriya hisobi” kafedrasi katta o‘qituvchisi

Toshkent, O‘zbekiston

**Annotatsiya:** Ushbu maqola moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga o'tkazishda raqamli texnologiyalarning hal qiluvchi rolini o'rganadi. Globallashuv biznes landshaftini shakllantirishda davom etar ekan, standartlashtirilgan moliyaviy hisobotga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) turli tashkilotlarning moliyaviy hisobotlari o'rtasida shaffoflik va taqqoslanishni ta'minlovchi global miqyosda qabul qilingan asos sifatida paydo bo'ldi. Blokcheyn, sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili kabi raqamli texnologiyalardan foydalangan holda, tashkilotlar nafaqat UFRSga muvofiqligini soddalashtirmoqda, balki moliyaviy hisobotlardan olingan aniqlik, samaradorlik va tushunchalarni ham oshirmoqda. Ushbu maqola raqamli texnologiyalar moliyaviy hisobot amaliyotini o'zgartirayotgan va xalqaro standartlarga uzluksiz rioya qilish imkonini beradigan ko'p qirrali usullarni o'rganadi.

**Kalit so'zlar:** Moliyaviy hisobot, Xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS), raqamli texnologiyalar, blokcheyn, sun'iy intellekt, ma'lumotlar tahlili, standartlashtirish, shaffoflik, muvofiqlik, globallashuv.

Tadbirkorlik faoliyatining globallashuvi moliyaviy hisobotda yangi

murakkablik davrini boshlab berdi. Kompaniyalar o'z faoliyatini chegaralar bo'ylab kengaytirar ekan, milliy chegaralardan tashqarida standartlashtirilgan moliyaviy hisobot amaliyotlariga bo'lgan ehtiyoj tobora ortib bormoqda. Shu nuqtai nazardan, xalqaro moliyaviy hisobot standartlari (IFRS) butun dunyo bo'ylab moliyaviy muloqot uchun umumiy tilni taklif qiluvchi birlashtiruvchi asos sifatida paydo bo'ldi. IFRS ning qabul qilinishi nafaqat moliyaviy hisobotlarning shaffofligi va taqqoslanuvchanligini oshiribgina qolmay, balki investorlar, tahlilchilar va boshqa manfaatdor tomonlarning global bozorda ongli qarorlar qabul qilish qobiliyatini ham oshirdi.

Biroq, IFRSga o'tish tashkilotlar uchun, xususan, turli xil tartibga soluvchi muhitlarda turli xil buxgalteriya tamoyillari bilan ishlaydiganlar uchun juda qiyin vazifa bo'lishi mumkin. Ushbu o'tish moliyaviy hisobot jarayonlari, tizimlari va ma'lumotlarni boshqarishda jiddiy tuzatishlarni talab qiladi. Raqamli texnologiyalarning asosiy roli bu erda. So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar moliyaviy hisobotlarni amalga oshirish usulini inqilob qilib, IFRSga yanada yumshoq va samaraliroq o'tishni osonlashtirmoqda.

Ushbu maqola moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga o'tkazishda raqamli texnologiyalarning muhim rolini yoritishga qaratilgan. Blokcheyn, sun'iy intellekt (AI) va ma'lumotlar tahlili kabi texnologiyalarning kuchidan foydalangan holda, tashkilotlar nafaqat IFRSga muvofiqligini tartibga solibgina qolmay, balki yuqori aniqlikdan real vaqt rejimida hisobot berishgacha bo'lgan ko'plab afzalliklarni ham ochishlari mumkin. Ushbu maqola raqamli texnologiyalar moliyaviy hisobot amaliyotini o'zgartirib, ularni yanada tezkor va global iqtisodiyot talablariga moslashuvchi ko'p qirrali usullarni o'rganadi.

Ushbu izlanishda biz moliyaviy hisobot va raqamli innovatsiyalarning yaqinlashuvini o'rganamiz, turli texnologiyalarning moliyaviy hisobot

jarayonining turli jihatlariga ta'sirini o'rganamiz. O'z moliyaviy hisobotlarida raqamli transformatsiyani muvaffaqiyatli qo'llagan tashkilotlarning adabiyotlari va amaliy tadqiqotlarini keng ko'lamli ko'rib chiqish orqali biz tashkilotlarga tobora ko'proq raqamlashtirilgan holda xalqaro standartlarni qabul qilishning murakkab hududini boshqarishga yordam beradigan strategiyalar va eng yaxshi amaliyotlar haqida tushuncha berishni maqsad qilganmiz.

Raqamli texnologiyalar moliyaviy hisobotni qayta shakllantiradi:

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar an'anaviy moliyaviy hisobot amaliyotlarini buzdi va tashkilotlarga xalqaro standartlarni qabul qilishning murakkabliklarini hal qilish uchun innovatsion echimlarni taqdim etdi. Ushbu transformatsiyani boshqaradigan asosiy texnologiyalardan biri bu blokcheyndir. Blockchain-ning markazlashtirilmagan buxgalteriya hisobi tizimi moliyaviy ma'lumotlarning yaxlitligi va o'zgarmasligini ta'minlaydi, ma'lumotlarni buzish va firibgarlik xavfini kamaytiradi. Blockchain-dan foydalangan holda, tashkilotlar manfaatdor tomonlarni ishonchli moliyaviy ma'lumot manbai bilan ta'minlab, moliyaviy hisobot jarayonlarining shaffofligini oshirishi mumkin. Bundan tashqari, blokcheyn real vaqt rejimida auditni osonlashtiradi, muvofiqlik bilan bog'liq vaqt va xarajatlarni kamaytiradi.

Sun'iy intellekt (AI) va Machine Learning (ML) ham xalqaro standartlarga o'tishni soddalashtirishda muhim ahamiyatga ega. Sun'iy intellektga asoslangan algoritmlar ma'lumotlarni olish va tasniflash jarayonlarini avtomatlashtirishi mumkin, bu esa moliyaviy ma'lumotlarning IFRSga muvofiq to'g'ri tasniflanishini ta'minlaydi. Bu nafaqat hisobot davrini tezlashtiradi, balki inson xatolari ehtimolini ham kamaytiradi. Bundan tashqari, AI va ML kelajakdagi moliyaviy tendentsiyalar va potentsial xavflar haqida qimmatli tushunchalarni taqdim etadigan bashoratli tahlillar uchun ishlatilishi mumkin.

Ma'lumotlar tahlili xalqaro standartlarni qabul qilishni yanada to'ldiradi. Ilg'or tahlil vositalari tashkilotlarga moliyaviy ma'lumotlaridagi yashirin naqshlarni ochishga imkon beradi, bu esa ko'proq xabardor qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Katta ma'lumotlarning kuchidan foydalangan holda, kompaniyalar o'zlarining moliyaviy ko'rsatkichlarini chuqurroq tushunishlari, yaxshilanishi kerak bo'lgan sohalarni aniqlashlari va hisobotlarini IFRS talablariga yanada samarali moslashtirishlari mumkin.

Muvaffaqiyatli amalga oshirish misollari:

Bir nechta tashkilotlar xalqaro standartlarga o'tishni osonlashtirish uchun raqamli texnologiyalarni allaqachon qabul qilgan. Misol uchun, chakana savdo sohasidagi transmilliy korporatsiya shaffof ta'minot zanjiri tarmog'ini yaratish uchun o'z moliyaviy hisobotlarini inventarizatsiyani baholash va oshkor qilish uchun IFRS talablariga muvofiqlashtirish uchun blokcheyndan foydalangan. Bu nafaqat muvofiqlikni ta'minladi, balki kompaniyaning axloqiy va barqaror amaliyotlar bo'yicha obro'sini oshirdi.

Moliyaviy xizmatlar provayderi murakkab moliyaviy vositalarni solishtirishni avtomatlashtirish uchun sun'iy intellektga asoslangan algoritmlardan foydalangan, bu jarayon xatolarga moyil. Shunday qilib, ular nafaqat IFRS muvofiqligiga erishdilar, balki o'zlarining moliyaviy hisobotlarining to'g'riligini ham oshirdilar, investorlar va tartibga soluvchilar o'rtasida ishonchni uyg'otdilar.

### **Xulosa:**

Tez globallashtirib borayotgan biznes landshaftida xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga o'tish global miqyosda raqobatlashishga intilayotgan tashkilotlar uchun juda muhimdir. Raqamli texnologiyalar, jumladan blokcheyn,

sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili integratsiyasi bu borada o'yinni o'zgartiruvchi omil ekanligini isbotladi. Ushbu texnologiyalar nafaqat muvofiqlik jarayonini soddalashtiradi, balki moliyaviy hisobotning umumiy sifatini ham oshiradi.

Tashkilotlar raqamli asrda rivojlanishda davom etar ekan, moliyaviy hisobotlarda egri chiziqdan oldinda qolish juda muhim. Raqamli texnologiyalardan foydalanish nafaqat xalqaro standartlarga muvofiqligini ta'minlaydi, balki kompaniyalarni o'zgaruvchan qoidalar va bozor dinamikasiga tezroq moslashishga imkon beradi. Qo'lda, ko'p vaqt talab qiladigan moliyaviy hisobot jarayonlari davri asta-sekin yangi paradigmaga o'tmoqda, bunda ma'lumotlar nafaqat muvofiqlik talabi, balki strategik aktivdir.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, moliyaviy hisobotlarni xalqaro standartlarga o'tkazishda raqamli texnologiyalarning rolini oshirib bo'lmaydi. Ushbu texnologiyalarni qo'llaydigan tashkilotlar nafaqat UFRSni qabul qilishning murakkabliklarini engish uchun yaxshi jihozlangan, balki global biznes maydonida yanada tezkor va ma'lumotlarga asoslangan kelajakka tayyor.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. IFRS Foundation. (2021). About the IFRS Foundation and the IASB. Retrieved from <https://www.ifrs.org/about-us/>
2. International Accounting Standards Board (IASB). (2020). Conceptual Framework for Financial Reporting. Retrieved from <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-practice-statements/conceptual-framework/>
3. KPMG International. (2021). The future of financial reporting: Insights from KPMG leaders around the world. Retrieved from

<https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2021/06/the-future-of-financial-reporting-insights-from-kpmg-leaders-around-the-world.html>

4. Swan, M. (2015). Blockchain: Blueprint for a New Economy. O'Reilly Media.

5. Gandomi, A., & Haider, M. (2015). Beyond the hype: Big data concepts, methods, and analytics. International Journal of Information Management, 35(2), 137-144.

6. International Accounting Standards Board (IASB). (2020). Conceptual Framework for Financial Reporting. Retrieved from <https://www.ifrs.org/issued-standards/ifrs-practice-statements/conceptual-framework/>